

CIRCLE AS A MEANS OF ORGANIZING MUSIC AND EDUCATIONAL ACTIVITY

Allayarova Nargiza Narimanovna

Urgench State Pedagogical Institute

He is a senior teacher of the Department of Music Education at the Faculty of Arts

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10958639>

ARTICLE INFO

Received: 04th April 2024
Accepted: 10th April 2024
Online: 11th April 2024

KEYWORDS

Vocational training program, cultural and educational events, musical and educational events, research projects, club.

ABSTRACT

This article reveals the potential of the club as a means of organizing musical and educational activities in general secondary schools.

TO'GARAK - MUSIQA-MA'RIFIY FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VOSITASI SIFATIDA

Allayarova Nargiza Narimanovna

Urganch Davlat Pedagogika instituti

San'atshunoslik fakulteti Musiqa ta'limi yo'nalishi katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10958639>

ARTICLE INFO

Received: 04th April 2024
Accepted: 10th April 2024
Online: 11th April 2024

KEYWORDS

Kasbiy tayyorgarlik dasturining, madaniy va ma'rifiy tadbirlar, musiqiy va ma'rifiy tadbirlar, tadqiqot loyihalari, to'garak.

ABSTRACT

Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida to'garakning musiqiy va ma'rifiy faoliyatni tashkil etish vositasi sifatida imkoniyatlari ochib berilgan.

Kirish.

Mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy hayotini modernizatsiya qilishning zamonaviy sharoitida bolalar uchun ta'lim sohasiga yangi talablar qo'yilmoqda, ular bugungi kunda tez o'zgarib, zamon bilan hamnafas bo'lishga harakat qilmoqda.

Umumiy o'rta ta'lim maktablari oldida turgan vazifalar ta'lim dasturlari talablarida musiqa san'ati sohasidagi qo'shimcha kasb-hunar ta'limi dasturida aniq belgilangan. Musiqa san'ati sohasida umumta'lim dasturini o'zlashtirish natijasida o'quvchilar musiqa ijrochiligi sohasida hamda musiqa nazariyasi va tarixi sohasida bilim, ko'nikma va malakalar majmuini egallaydilar.

Davlat dasturi talablarida ta'kidlanganidek, ta'limning yuqori sifatini ta'minlash uchun ta'lim muassasasi ijodiy tadbirlarni o'tkazish orqali o'quvchilarning ijodiy faoliyatini tashkil etish imkoniyatini ta'minlaydigan rivojlanayotgan, ta'lim muhitini yaratishi kerak, o'quvchilarning madaniy muassasalarga tashrifini tashkil etish, ijodiy va madaniy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish; ta'lim jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish va o'qituvchilar ko'magi bilan o'quvchilarning samarali mustaqil ishi.

Madaniy va ma'rifiy faoliyatni tashkil etishga alohida e'tibor qaratmoqchiman. Bizning fikrimizcha, musiqiy va ma'rifiy faoliyat madaniy va ma'rifiy faoliyatning ajralmas qismi bo'lib, uni mustaqil faoliyat turi deb hisoblash mumkin. Musiqiy va ma'rifiy faoliyat nima?

"Musiqiy va ma'rifiy faoliyat" tushunchasining asosi o'zaro ta'sir qiluvchi va o'zaro bog'liq tarkibiy qismlarning uchligi: *musiqa, ma'rifat va faoliyatdir*.

"Musiqiy va ma'rifiy faoliyat" tushunchasining asosi o'zaro ta'sir qiluvchi va o'zaro bog'liq tarkibiy qismlarning uchligi: musiqa, ma'rifat va faoliyatdir. S. I. Ojegovning izohli lug'atida musiqa "*ovozli badiiy obrazlarda voqelikni aks ettiruvchi san'at, shuningdek, ushbu san'at asarlarining o'zi*" deb ta'riflanadi¹. Entsiklopediya quyidagi talqinni beradi: musiqa-bu voqelikni aks ettiruvchi va insonga asosan ohanglardan (*ma'lum balandlikdagi tovushlar*) iborat mazmunli va maxsus tashkil etilgan tovush ketma-ketliklari orqali ta'sir ko'rsatadigan san'at turi. Musiqa-bu odamlarning tovush faoliyatining o'ziga xos turi.

Insonning fikrlari, his-tuyg'ulari va ixtiyoriy jarayonlarini eshitiladigan shaklda ifoda etish qobiliyatini birlashtiradi va odamlar bilan aloqa qilish va ularning xatti-harakatlarini boshqarish vositasi bo'lib xizmat qiladi.

S. I. Ojegovning izohli lug'atida "*ma'rifat*" tushunchasining ma'nosi "*kimgadir bilim berish, bilim va madaniyatni orasida tarqatish*" deb talqin etiladi. "*Ma'rifatparvar*" - "*ilg'or jamoat arbobi, ilg'or g'oyalar va bilimlarni tarqatuvchi*"².

Pedagogik lug'atda ta'lim deganda o'qituvchining ta'lim faoliyati turi tushuniladi. Asosiy vazifa – bu butun yoki alohida tomonlarning hayotini to'g'ri tushunishga hissa qo'shadigan bilim va madaniyatning boshqa yutuqlarini keng tarqatish, shuningdek, ba'zi g'oyalarni targ'ib qilish, ularni jalb qilish va ularni amalga oshirishda ishtirok etish uchun odamlar ongiga kiritish.

Zamonaviy pedagogik lug'atda faoliyat tushunchasining ma'nosi atrofda voqelik bilan faol o'zaro ta'sir, uning davomida tirik mavjudot ob'ektga maqsadli ta'sir ko'rsatadigan va shu bilan uning ehtiyojlarini qondiradigan sub'ekt sifatida harakat qiladi deb talqin etiladi.

Hozirgi vaqtda musiqiy va ma'rifiy faoliyat tushunchasi bir qator olimlar tomonidan o'rganilmoqda: E. A. Bodina, L. L. Melnikova, O. V. Mi-litsina, I. V. Mitus, E. M. Plexanova, L. A. Rapatskaya, S. V. Rumchinskaya, Yu. V. Smolskaya va boshqalar, ular orasida biz L. L. Melnikovani ta'kidlamoqchimiz va musiqiy-yorituvchi faoliyatni musiqa haqidagi bilimlarni rivojlantirishga, odamlarni jahon musiqa madaniyatining eng yaxshi namunalari bilan tanishtirishga qaratilgan faoliyat turi deb belgilaydigan nuqtai nazar.

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, madaniy va ma'rifiy faoliyatning ajralmas qismi bo'lgan musiqiy va ma'rifiy faoliyat bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimida muvaffaqiyatli amalga

¹ Современный словарь по педагогике / Сост. Е.С. Рапацевич. – Мн.: «Современное слово», 2001. – С. 928.

² Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка [Электронный ресурс] / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – Изд. «Азъ», 1992. – Режим доступа: <http://encdic.com/ozhegov/Prosvetitel-27723.html>.

oshirilishi mumkin. Shu munosabat bilan biz musiqa dunyosi to'garagi doirasida amalga oshirilayotgan o'quvchilarining musiqiy va ma'rifiy faoliyatini tashkil etish tajribasini tasvirlamoqchimiz.

Musiqa dunyosi to'garagi dasturi o'rta va yuqori sinf o'quvchilari uchun mo'ljallangan bo'lib, musiqa san'ati sohasida ilmiy loyihalar yaratish orqali o'quvchilarning musiqa-ma'rifiy faoliyatini tashkil etishga qaratilgan. Ushbu dastur o'quvchilar tomonidan quyidagi fan sohaslarida bilim, ko'nikma va malakalarni egallashga yordam beradi:

- musiqiy ijrochilik yo'nalishida;
- musiqa nazariyasi va tarixi sohasida;
- o'quv-tadqiqot faoliyati sohasida;
- shaxsiy fazilatlarini shakllantirish sohasida.

Dasturning maqsadi: tadqiqot loyihalarini yaratish orqali o'quvchilarni musiqiy va ma'rifiy faoliyat bilan tanishtirish. Dastur vazifalari:

- musiqiy va ma'rifiy tadbirlarda ishtirok etish uchun ijobiy motivatsiyani shakllantirish;
- o'quvchilarning musiqa nazariyasi va tarixi, shu jumladan mintaqaviy materiallar sohasidagi bilimlarini kengaytirish;
- sahna san'ati mahoratini oshirish;
- har bir o'quvchining o'zini namoyon qilishi va o'zini namoyon qilishi uchun sharoit yaratish;
- o'quvchilarning dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarini birlashtirishga ko'maklashish.

Bolalar bilan ishlashda quyidagi usullardan foydalaniladi:

- reproduktiv;
- tushuntirish va illyustrativ;
- muammoli qidiruv;
- evristik;
- o'yin;
- og'zaki va tasviriy;
- tadqiqot.

"Musiqa dunyosi" to'garagi faoliyatining asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

- o'quv va tadqiqot faoliyati;
- musiqiy va ma'rifiy faoliyat.

To'garak dasturi quyidagi bo'limlarni o'z ichiga oladi:

1. O'quv-tadqiqot faoliyatiga kirish.
2. Musiqiy o'lkashunoslik.
3. Musiqa olamida.

Biz to'garak bo'limlarining har birini qisqacha tavsiflash zarur deb hisoblaymiz. "O'quv-tadqiqot faoliyatiga kirish" bo'limi o'quvchilarni tadqiqot faoliyati asoslari bilan tanishtirishga bag'ishlangan va to'garakning quyidagi yo'nalishlar bo'yicha ishini nazarda tutadi:

- musiqachilar bilan uchrashuvlar, taniqli san'at va madaniyat arboblari haqidagi hikoyalar;
- loyihalar uchun ilmiy ma'lumotlarni to'ldirish va o'quvchilar dunyoqarashini rivojlantirish uchun kontsertlar, muzeylar, ko'rgazmalar, arxivlar, kutubxonalarga tashrif buyurish;
- turli darajadagi ilmiy-amaliy konferentsiyalarda ishtirok etish.

Musiqqa olamida bo'limi doirasida o'quvchilar taniqli musiqachilar, o'tmish va hozirgi zamon ijrochilarining hayoti va ijodi bilan tanishadilar.

Shuni ta'kidlash kerakki, to'garak doirasida o'quvchilar turli sohalardagi bilimlarni: musiqqa, tarix, rasm, arxitektura, o'lkashunoslik, etnografiya, adabiyot va boshqalarni birlashtirgan ilmiy-tadqiqot loyihalarini yaratadilar, bu esa o'quvchilarning ilmiy-tadqiqot qobiliyatlarini takomillashtirishga imkon beradi. Loyihani yaratishning asosiy maqsadi musiqiy ta'lim yoki musiqiy va ma'rifiy faoliyatni tashkil etishdir. Yaratilgan loyihalar bilan o'quvchilar o'rta maktab bolalari oldida, ota-onalar yig'ilishlarida, mintaqaviy va mintaqaviy uslubiy seminarlarda, shuningdek ilmiy-amaliy konferentsiyalarda qatnashadilar.

Tadqiqot ijodiy loyihasini yaratish bo'yicha ishlar quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi: motivatsion, rejalashtirish-tayyorgarlik, axborot-operatsion, reflektiv-baholash.

Shuni ta'kidlash kerakki, loyihani yaratishda o'quvchilar loyiha mavzusiga mos keladigan kontsert raqamlarini ijro etadilar, ular turli xil ijro shakllarida ifodalanadi: instrumental (yakkaxon, ansambl), vokal, shuningdek musiqiy fonogrammalardan foydalanadilar.

Shunday qilib, "musiqqa dunyosi" to'garagi doirasida ijodiy loyihalarni yaratish musiqiy-ma'rifiy faoliyatni tashkil etishda o'z ifodasini topadi, bu o'quvchilar nafaqat kontsert ijro etish ko'nikmalarini takomillashtiradilar, balki tadqiqot faoliyati va musiqqa san'ati sohasidagi bilim va ko'nikmalarini ham yaxshilaydilar.

References:

1. Karimova. Musiqiy pedagogik mahorat asoslari. T. Iqtisod moliya. 2008
2. R. J. Ishmuhammedov. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. T. Nizomiy nomidagi TDPU
3. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка [Электронный ресурс] / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – Изд. «Азъ», 1992. – Режим доступа: <http://encdic.com/ozhegov/Prosvetitel-27723.html>.
4. Современный словарь по педагогике / Сост. Е.С. Рапацевич. – Мн.: «Современное слово», 2001. – С. 928.